

Prof. Konrad Kwiet

Recenzija Arūno Bubnio darbui “Lietuvių policijos batalionai ir Holokaustas (1941 – 1943)”

Apskritai Dr. Bubnio išvada, kad Lietuvos policijos batalionai (mes kalbame tik apie “geschlossenen Einheiten” Lietuvos “Schutzmannschaften”) buvo įtraukti į žydų žudynes yra istorinė tiesa. Jis patvirtina savo tyrimus įvairiais faktais iš karo nusikaltimų tyrimo medžiagos ir bylų, taip pat ir naujausių istorinių tyrinėjimų rezultatais. Nepaisant to, aš diskutuočiau dėl jo teiginio, kad tik du batalionai (1/13 – 2/12) “buvo įtraukti į sisteminį ir masinį žydų bendruomenės naikinimą”. Dar daugiau, aš nesutikčiau su jo požiūriu, kad žudynės pasibaigė 1941 m., o tokie batalionai veikė tik Lietuvoje ir Baltarusijoje.

Man nėra aišku, kaip Dr. Bubnys paaiškina skirtumą tarp “įtraukimo” ir “dalyvavimo” ar kaip jis apibrėžia “nusikaltėlio” koncepciją, taip pat kuo remdamasis jis pateikia teiginius, kad buvo nužudyti 78 000 žydų, o 1 000 kariškių buvo įtraukti į žudynes. Ar į šį 1000 yra įskaičiuoti tik snaiperiai, būrių šauliai ar visi batalionų nariai, kurie vykdė įvairias funkcijas, užtikrinant sėkmingą “Judenaktionen” vykdymą. Šios funkcijos prasidėdavo nuo aukų išvedimo iš jų namų, jų pristatymo į “surinkimo punktus”, vėliau – į žudynių vietas ir pasibaigdavo žudymo pėdsakų panaikinimu. 1942 m., remiantis Vokietijos dokumentais, septyniolikoje Lietuvos Schuma batalionų (1 – 15, 251, 252E) buvo apie 7800 vyrų (apie 250 karininkų, 1700 NOC, 5900 kitų vyrų). Mano žiniomis, nėra tikslios statistinės informacijos apie tuos, kurie vykdė svarbias funkcijas naikinimo procese.

Tik su kai kuriomis išlygomis aš linkęs pritarti ir išvadai, kad batalionai, saugoję žydus KZ ir getuose, egzekucijose dalyvavo tik epizodiškai ir tik susiklosčius tam tikroms aplinkybėms. Žudymas buvo kasdieninės jų rutinos dalis, ypač paskutiniame etape, kai jau būdavo priimti sprendimai likviduoti KZ ir getus.

Tie batalionai veikė ne tik Lietuvoje ir Baltarusijoje, bet ir Lenkijoje (pvz. Lublin – Maidanek KZ), Ukrainoje ir kitose nacių okupuotose teritorijose. Batalionų nariai dalyvavo daugelyje operacijų prieš partizanus, kurių daugelis buvo kaip uždanga vykdant “galutinį sprendimą”. Taip pat buvo vykdoma daugelis vadinamųjų “sumffieber” operacijų. Du Lietuvos Schuma batalionai (3, 15) buvo įtraukti į jas. Taip pat yra pakankamai įrodymų teigti, kad Schuma batalionai vaidino svarbų vaidmenį gaudant ir likviduojant žydus, kurie bėgdavo į miškus norėdami prisijungti prie partizanų būrių ir įkurti žydų šeimų stovyklas. Ar šios prieš žydus nukreiptos operacijos yra įtrauktos į Dr. Bubnio tyrimą?

Dar vienas klausimas. Keturi batalionai (4, 7, 8, 11) buvo nusiųsti į Ukrainą ir dislokuoti palei Durchgangsstrasse 4 – Vokietijos tranzito ir tiekimo maršrutą, kuris buvo labai reikšmingas karinėse operacijose. Batalionai, pastatyti įvairiose vietose arti Stalino, Winniza ir Uman, saugojo daigelį žydų darbo stovyklų, veždavo juos į darbo vietas, taip pat žudydavo tuos, kurie buvo pripažinti kaip “netinkami darbu”. Ar tokia veikla yra aptariama Dr. Bubnio darbe?